

Sunday Chabura

הלכות תפילין

תפילין בחול המועד

מראה מקומות

(א) גמ' מנחות ל"ו: דתניא ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים ת"ל והיה לאות על ידך...מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות.

והנה דנו הראשונים מהו הדין של חול המועד? האם חוה"מ חשיב כיו"ט לענין זה? האם חוה"מ ג"כ גופו אות לפוטרו מתפילין?

(ב) שו"ת רשב"א ח"א תשובה תר"צ כתב שאין מניחין תפילין בחול המועד משום שכיון שחוה"מ אסור במלאכה מדאורייתא, ממילא יש לא אות כמו שבת ויו"ט שהאות שלהם הוא איסור מלאכה. ומשמע מדבריו שאות של חוה"מ תלוי באיסור מלאכה.

(ג) ביאור הלכה סימן תק"ל מביא פלוגתא דרבוותא אם איסור מלאכה בחוה"מ הוא איסור מדאורייתא או איסור מדרבנן. וזה פשוט שאם האיסור מלאכה הוא רק מדרבנן, שוב לא שייך לפטור מתפילין "מחמת האות דאיסור מלאכה".

(ד) וא"כ תמוה דהא מביא הביאור הלכה שם שתוס' אוחז בשיטת הראשונים שמלאכה בחוה"מ הוא מדרבנן וא"כ האידך סבר שבחוה"מ פטורין מלהניח תפילין? תוס' מו"ק י"ט. ד"ה ר' יוסי אומר בא"ד ובהלכות גדולות מקשה קושיא זו. ומתרץ שאות של חוה"מ הוא אכילת מצה (בפסח) ומצות סוכה (בסוכות). וכ"כ במנחות ל"ו: ד"ה יצאו שבתות

(ה) בית יוסף או"ח סימן ל"א ד"ה ועכשיו מביא בשם זוהר הקדוש דברים חמורים על מי שמניח תפילין בחוה"מ

(ו) ועפ"י פסק השו"ע או"ח סימן ל"א סעיף ב' שאסור להניח תפילין בחוה"מ. עי' מג"א ס"ק ג' וט"ז ס"ק א'. מיהו הרמ"א חולק על המחבר וסובר שנמיחין תפילין בחוה"מ וגם מברכין עליהם, אלא שמברכין בלחש. עי' ט"ז ס"ק ב' שכתב שיניח תפילין אבל לא יברך עליהם (ומתמיה מאי מהני מה שמברך בחשאי).

(ז) לבוש או"ח סימן ל"א סעיף ב' מסביר מה שמברך בחשאי הוא כדי להורות שחוה"מ יש בו קצת אות. אליה רבה שם ס"ק ג' כתב טעם אחר, והוא כדי שלא יבא לידי מחלוקת

(ח) משנה ברורה ס"ק ח' כתב שדעת שהאחרונים הסכימו שלא יברך עליהם. וגם כתב שקטדם שיניחם יעשה תנאי שאם אינו מחויב בתפילין הרי הוא מניחם שלא לשם מצוה. ואם אני מחויב בתפילין אז אני מכון לשם מצוה. (ופשוט שעצה זו מהני רק למי שאינו מברך)

היתה שיטה גמורה כמו שאתה סבור הא איכא שמואל דאמירא הוא ופסיק הכי וכל דאיתמר בגמרא לאו כללין גמירין הן דלא ניפוק כלל מהנהג כלל דכלל יחיד ורבים הלכה כרבים יכלל הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו וכן כל שאר כללין דאיתמ' בעירוב' דנפקי מיניהו ועוד דאף בעיקר השיטה לא נתת לבך דבכ"מ שאמרו כלן אמרו דבר אחד היא דאין הלכה כחד מיניהו אבל כל שאמרו כלן יש להן כן וכן ואעפ"י שאין הלכה בכולהו יש מהן שהלכה כמותו וכי דייקת תמצא כן בפ"ק דסוכה (דף ז' ב') גבי סוכה דירת קבע בעינן וכאן נמי לא אמרו כלן אמרו דבר אחד ולפיכך הלכה כר' אלעזר הקפר כדאמר שמואל וכמו שפסק הר"מ במז"ל.

תרפ"ט שאלת עוד שאודיע לך דעתי במה שנשאל הראב"ד ז"ל ונסתפק בו הרמב"ן ז"ל בחולה שיש בו סכנה שמותר לשחוט לו בשבת אם יש שם נבלה מי נאמר כיון שיש שם נבלה לא נשחוט לו או מתירין לשחוט ולא נאכילנו לו נבלה ואני כבר נשאלתי על זה והשבתי ואמרתי שאכתוב לך.

תשובה שמעתי מאחד מגדולי הרבנים שהעיד משם הרב רבי מאיר מרוטנבורק שהורה להתיר לשחוט אפילו במקום שיש שם נבלה להאכילו אלא שהטעם שאמרו לי משמי חלוש מאד על כן איני כותבו לך והוא הרב שהגיע לי כן דעתו וטעמו משום דאם אין שוחטין לו יבא לידי סכנה שימנע מלאכול הנבלה וימות. ולי נראה שהכל תלוי במחלוקת אם נאמר שבת דחיה או נאמר שבת הותרה אצל חולה אם נאמר שבת הותרה אצל חולה שוחטין לו שלא אסרה תורה מלאכת שבת אצל חולה ושוחטין לחולה בשבת כדרך ששוחטין אני לעצמנו וכדרך שאמרו בטומאה למאן דאמר טומאה הותרה בציבור שאם נטמא הכוס אפילו יש שם כוס אחר נותן לטהור אפילו מן הכוס שנטמא אבל למ"ד דחיה היא מאכילין לו הנבילה שהוא צריך לאכיל ואין אנו עוברים לשחוט לו שבמקום שיש לו בשר לאכיל לא נעבור אנו ולא נדחה את השבת וכמדימה שהלכה כמאן דאמר שבת דחיה היא ולא הותרה מכל מקום כל שאין שם נבילה אמרינן לגוי לשחוט כיון שהיא דחיה אצלו ותדע לך שהרי שנינו בברייתא אין עושין דברים הללו לא על ידי גוים ולא על ידי קטנים אלא על ידי גדולי ישראל.

תרצ' ולענין הנחת תפילין בחולו של מועד ששאלת מה דעתי אני סובר שאין מניחין שגם הם אות שהרי חולו של מועד אסור בכל מלאכה שאינה מלאכה האבד ומלאכה דאורייתא היא במועד דכולהו תנאי מיתו לה מקרא בחגיגה (פ"ב דף י"ח) וכן מוכיח גם כן בשילחי שמעתא דפרק קמא דעבודה זרה (דף כ"א ב') וכן דעת רבותינו בעלי התוספות וכן דעת הראב"ד ז"ל אף על פי שהתירו לכתוב אותם לעצמו בחולו של מועד וכן אנו נוהגין.

תרצ"א שאלת עוד צבור שנתענו יום שני וכו'. שאלת עוד אי זה עדיף שליח ציבור בשכר או בנדבה.

לרמאין המלוין ברבית בענין זה וחכמים אומרים אפילו מה שמותר אסרו משום הערמת רבית זה שהוא ברבית קצוצה לא כל שכן. וזה נראה לי בריר.

תרפ"ז שאלת מי שהוא מפורסם באחה מעבירות שבתורה אם נאמן באיסורין אם לאו.

תשובה נאמן הוא בשאר האיסורין דהא קי"ל בפ"ק דחולין דמשומד לדבר אחד לא הוי משומד

לכל התורה כלה וכ"ש אם המשומד אוכל גבילות לתאבון בודק סכיניו אחריו אם סכיניו יפה אוכלין

לכתחלה משחיטתו ונאמן לומר מן הכשר לקחתי ואפי' מן הסתם בלא אמירתו נאמן דלא שביק היתרא ואכיל

איסורא ואפילו במקום דאיכא טירחא דהליכה וכדמוכח מחמצן של עוברי עבירה דקתני אחר הפסח מותר

מפני שהן מחליפין ודייק מינה בריש פירקין דחולין מדקתני מפני שמחליפין משמע דודאי מחליפין וכ"ש

במה שאינו בידו שנאמן לומר בשל אחרים זה מותר דכל שאינו טורח בבדיקת סכין נאמן. ומשומד לערלות

אוכלין משחיטתו יבלא בדיקת סכין דמשומד לדבר אחד לא הוי משומד לכל התורה כלה ונאמן הוא לכל

האיסורין. ומה שאמרו הגזלנין אפילו דרבנן פסילין לעדות לאחר הכרזה וגזלן דאורייתא אפילו בלא הכרזה

היינו לעדות דעלמא שצריכה עדים כשרים שנים מדכתיב (שמי"ג) אל תשת ידך עם רשע להיות עד

חמס אבל באיסורין שאפילו אשה ועבד ושפחה נאמנין בהן אפילו משומד לדבר א' כשר לדבר אחר שלא הוא

ואפילו חשוד לעבירה דלא משמע להו לאינשי שהוא אסור כשר הוא לכל וכאותה שאמרו בריש בבא מציעא

(דף ד' ב') לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וכדגרסינן תוב בפרק זה בורר (דף כ"ו ב') בהנהו

דקבוי מיתא ב"ט ראשון וסבר רב הונא בריה דרב יהושע לאכשורינהו ואמר ליה רב פפא לא ואהדר ליה

סברי מצוה עבדינן ואף על גב דאקשי ליה רב פפא והא משמתינן להו וקי"ל כרב פפא דפסלינהו ש"מ

דכל היכא דלא משמע להו דאיכא איסורא ולא משמתי' אינן נפסלין וחשוד אממונא למאן דאמר חשוד על

השבועה אף על גב דמשומד לדבר אחד לא הוי משומד לכל התורה כלה שאני התם דהוא כחשוד על אותו

דבר דכיון דמשום ממון אם יש על הנתבע שבועה דרבנן דהיינו שבועת היסת מעמידין אותו אדאורייתא

ופקע ממונא. ואם שבועה דאורייתא דמודה מקצת על התובע לישבע וליטול דשכנגדו חשוד על השבועה

ובזמן ששניהם חשודין על הממון לדייני ארץ ישראל חזרה שבועה למחוייב לה ומתוך שאינו יכול לישבע

משלם דמוטב ליפקע ממונא מדנמסור לו שבועה. **תרפ"ח** שאלת שאתה תמה על הר"מ במז"ל שפסק

כשמואל (תענית פ"ק דף י"א) דאמר כל היושב בתענית נקרא חוטא ואמרת שסבר כר' אלעזר הקפר שאמר כן ואוקימנא לה בשיטה פ"ק

דנדרים (דף י') וקי"ל דלית הילכתא. **תשובה** יותר ממה שאתה תמה על דברי הר"מ אני

תמה עליך ששוית לשמואל טועה ושמואל לא ידע להנך אמוראי דאמרי נזיר חוטא הוא ואפי'

הלכות חול המועד

ב באר הגולה

תקל ובו סעיף אחד:

א *חול המועד (ה) אסור בקצת מלאכות (א) * ומותר במקצת: הגה לפי זורח הענין שהיה נראה לחכמים (ב) להמיר:

באר היטב

(ה) אסור. ומייצ לכד מה"מ במהלך ונמשחה ונכסות כשאר י"ט ומהר"ל לנש צנדי שנת ועונש המצה אה המועדות פרש"י מה"מ. ומזה לאכול פת. מ"א. כתב הכנה"ג בשם הרשד"ס אס הוא מקום שנהגו להקל אפילו בדבר שאינו אכיל וכן חכם ואמר להם אפילו דבר אכיל אין לחכם אחר להמיר להם ע"ש:

ביאור הלכה

ומותר במקצת. ע"פ מ"ז מה שכתבתי יש שפירש שהוא מדרבנן. הוא דעת הרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט ור"ת וריב"א נחמ"ס חגיגה דף י"ח וסמ"ג. ומה שכתב הגהמ"י ושלטי גטרס שדעת הסמ"ג בשם מה"ג ג"כ הכי עינתי צנ"ג ולא מוכח מיד ואלוהיה משמע קצת יותר שהולך בשטח שארי הראשונים דס"ל דהוא דאורייתא אלא שמכר הכתוב לחכמים להמיר מקצתן כדליתא בגמרא ומה שכתב צנ"ג דהוא דרבנן הוא דברי עמנו וריב"א המוצא צנ"ג והרא"ש והמרדכי ומה שכתב הרמב"ם ס"ל דהוא דאורייתא ר"ל הרא"ם בשם רמב"ם ע"פ שם מרש"ס סימן ש"ד דהוא בעלמא מסתפק שם מה ומלמד דהוא דרבנן ונסימן מ"ח כתב שם דהדבר אלו נספק והטור והרשב"א נח"צ סימן ר"י אולם לנגד זה יש הרבה ראשונים דס"ל דהוא דאורייתא הרי"ף שהביא הטור בשמו נסימן חק"ו ס"ל דהוא דאורייתא ומה שכתב מר"ק בסתמא כל הנרימות שהוא נחגיגה דף י"ח שלמדו מקרא דאסור במלאכה מן הפורה ולא העיר ע"ז כלום וע"פ צנ"ג שאמר עליו שא"י מנין לו להטור זה דאפשר דאף דסבר דאסמכתא בעלמא יתנו כתבם וע"פ צנ"ג שגם ונחמל אשכול שכתב שדברי הטור דעת הרי"ף הוא העיקר דל"כ לא היה לו להביא הנרימות בסתמא וכן נראה מן השאלות פ' צרכה והאשכול והרי"ף גיאות שכלם העתיקו הנרימות בסתמא והרשב"ם נפרק ערבי פסחים דף ק"ח

משנה ברורה

א (א) ומותר במקצת. מלאכות המותרות בחוה"מ (ה) הם חמשה דבר האבד אם לא יעשונו עתה וצרכי המועד [היינו לצורך אוכל נפש דמותר אפילו מעשה אומן כמ"ש ריש סימן תקל"ג אבל שאר צורכי מועד דוקא מעשה הדיוט כמ"ש בסימן תק"מ ותקמ"א] ובשביל פועל שאין לו מה יאכל וצרכי רבים ומעשה הדיוט אפילו ליחיד ויתבאר כ"א במקומו והנה בעיקר איסור מלאכת חוה"מ יש דיעות בין הראשונים (ג) יש שטוברים שהוא מדברי סופרים מפני שמצינו בתורה שנקראו מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש לפיכך אסורם בעשיית מלאכה כדי שלא יהיה כשאר ימות החול שאין בהן קדושה כלל. ומ"מ לא החמירו בו כיו"ט ממש והקילו בחמשה דברים הנ"ל והרבה פוסקים סוברים דהוא מן התורה והא דהקילו בכמה דברים הנ"ל הוא ע"פ הרשות שניתן לחכמים מן התורה במלאכת חוה"מ לפי צורך הענין להחמיר וכדדרשינן לזה מקרא בחגיגה דף י"ח ע"ש וזהו שסיים הרמ"א לפי צורך הענין וכו' ומאוד יש לזהר שלא להקל יותר ממה שהתירו חכמים דאחז"ל (ג) המבזה את המועדות [דהיינו שעושה בהן מלאכה כפירושין] כאלו עובד עכו"ם. גם חייב (ד) לכבד חוה"מ במאכל ובמשחה

וכסות ניקה שלא ינהג בהן מנהג חול. ומהר"ל לבש הקט"א של שבת. וע"פ לעיל סימן תכ"ט ס"ב ובמ"ב שם דמצות ושמחת בחגך וגומר קאי גם על חוה"מ ומבואר שם כיצד משמחין וכתבו האחרונים דאף דמוכח בסימן קפ"ח ס"ו דאינו מחוייב לאכול פת דוקא בחוה"מ ורק דאסור להתענות מ"מ לכתחלה מצוה לקבוע סעודה על הפת (ה) אחת בלילה ואחת ביום (ו) דכיון דמצוה לכבד באכילה ושתייה ועיקר אכילה הוא לחם: (ב) להחמיר. מקום שנהגו המון להקל אפילו בדבר שאינו אכיל וכן חכם ואמר להם למגדל מילתא אפילו דבר האבד אין לחכם אחר להחמיר להם [אחרונים] איתא בירושלמי אמר ר' אבא בר ממל אלו היה מי שימנה עמי התרתי שיהיו עושין מלאכה בחוה"מ [והיינו מקח וממכר (ו) וכה"ג דבר שאינו מלאכה גמורה] כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ויגעין בתורה ועכשיו אוכלין ושותין ופוחזין עכ"ל וכתב הכל בו נראה מזה שאיסור גדול בשחוק יותר ממלאכה שכוונת השי"ת בנתינת המועד היתה כדי להדבק בידתו ואהבתו ולעסוק בתורתו התמימה עכ"ל:

מצוה

שער הציון

(א) טור וביאור הגר"א ע"ש: (ב) ע"פ בה"ל: (ג) מ"א וע"פ באחרונים שהקשו על המ"א דר"ל דאף למ"ד שהוא מדרבנן נאמר מימרא זו וד"א כדמוכח בתוספות וע"פ במחש"ש שיישבו קצת: (ד) מ"א בשם תניא וכן איתא במכילתא פ' בא בהריא כוונתה [הובא בביאורי מהרש"ה שעל התניא] אלא דמה שכתב התניא כשאר יו"ט השמטתי דלענין אין להחמיר כ"כ בזה דהרמב"ם בפ"ו מהלכות יו"ט הביא ג"כ דחוה"מ נקרא מקרא קדש ואעפ"כ בפ"ו מהלכות יו"ט שהעתיק שם בדין ט"ז חייב כיבוד ועונש מטעם מקרא קדש לא העתיקו רק לענין יו"ט ולא לענין חוה"מ דשם לא העתיק רק מצוה ושמחה ש"מ דס"ל דלענין חוה"מ אין להחמיר בזה וע"כ צריך לומר דאף דחוה"מ נקרא ג"כ מקרא קדש מ"מ כיון דלענין מלאכה מן התורה מותר בחוה"מ ועכ"פ בדבר האבד מותר לכ"ע הרי דאין קדושתו חמור כמו יו"ט ולכן גם לענין כיבוד אין לדמותו ליו"ט וזהו נראה דעת הרמב"ם ומה דמשמע דהמכילתא הנ"ל דצריך לכבד באכילה ושתייה וכסות נקיה י"ל דהיינו לכבד יותר מימות החול בכל זה אבל אינו מחוייב לדמותו לגמרי בזה ליו"ט דממקרא קדש שלו ילפינן בחגיגה י"ח לחד תנא דאסור מלאכה בחוה"מ ואפ"ה מקילין ביה בדבר האבד הרי דמקרא קדש שלו קיל ממקרא קדש דיו"ט וחדע עוד דהרי לענין אכילה כיו"ט מחוייב לאכול פת דוקא [ומטעם זה פסקין לעיל בסימן קפ"ח דמחוייב לחזור אם לא הזכיר מעין המאורע בעילה ויבא] ובחוה"מ אין מחוייב לאכול פת הרי אף דצריך לכבד באכילה אין חיובו גדול כ"כ וכן ה"ה לענין מלאכה דמותר בו דבר האבד וע"כ נראה דאף לענין כסות נקיה אין מחוייב כיו"ט עצמו רק יותר מימי החול [וכן בסימן תרס"ד סק"ג במ"א משמע לכאורה דבחוה"מ לבד הו"ר אין המנהג ללבוש בגדי שבת ומהר"ל דעבר לנפשיה הוא דעבר ומ"מ יותר מימי החול כדאי צריך כל אדם לנהוג וכו' וע"פ לעיל בסימן חק"ט במ"ב סקט"ו שהעתיק מהגר"ו דלענין כיבוד ועונש אין חייב בחוה"מ ולא נאמר בהן מקרא קדש והנה עצם דין זה מוכח מהרמב"ם כמו שכתבנו אכן מה שכתב דלא נאמר בהן מקרא קדש צ"ע דהרי הרמב"ם עצמו בפ"ו סובר דמקרא קדש קאי גם על חוה"מ וכן הוא ג"כ מנהיגו בתפילה מוסף בחוה"מ שאומרים מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים וכן הוא דעת האחרונים לעיל בסימן ח"צ ס"ג וע"פ. ודעת המ"א בסימן זה כהתניא ובפרט שכן מבואר במכילתא וכנ"ל אלא דחייבו בכל זה קיל מיו"ט וכמו שכתבנו ואפשר דגם הגר"ו מודה לזה: (ה) דומיא דיו"ט דחייבו הוא שתי סעודות: (ו) כסברת הרי"י שהובא בב"י בסימן קפ"ח לענין יו"ט שצריך לחזור אם לא הזכיר יעלה ויבא בבהמ"ז ואף דהשר"ע פסק שם דחוה"מ דינו כר"ח היינו רק לענין דיעבד ואף בזה מפסק שם הגר"א ומצד דעת הרשב"א המובא שם בב"י ע"ש אבל לענין לכתחלה כדאי מצוה להשוותו ליו"ט: (ז) וכעין מה שביאר הרמב"ם לשיטתו דברי הירושלמי ע"פ בני והובא בב"י:

איש מצליח

1. כן היא דעת מרן שם (ס"ו). אבל בכה"ח שם (אות כד) כ' שכיון שדעת התוס' והרשב"א ועוד, שלא לחזור, סב"ל, ושכ"פ כמה אחרונים. ע"ש. וכ"פ מרן הגאון הראש"ל שליט"א בספרו יחוד ח"ה (סי' לו). אולם דעת הגר"ש משאש שליט"א בספרו שמש ומגן ח"א (סי' יג) לפסוק כמון לחזור ולברך. ובהסכמתו לספר אורח דנים הקשה דלפ"ש כיביע אומר ח"ה (סי' מב) שכשהמחלוקת במצוה ודעת רוב"פ ומרן לברך, שפיר מורגין לברך, אי"כ ה"ה בנ"ד. ע"ש. ודבריו נכונים ונכוחים:

הגהות ותיקונים: א) תקכ"ט:

הערות והארות: 1) ע"פ סי' תרל"ח ס"ק י"ד לענין מוקצה וע"פ תקמ"ג מ"ב סק"ד לענין תחומין: 2) ע"פ סי' תקכ"ב ס"ב לענין אם התחילו להתענות וע"פ שעה"צ שם אות ד' לענין אם איסור להתענות הוא מדרבנן:

הלכות חול המועד סימן תקלא

תקלא דיני גילוח בחול המועד. וכו' ח' סעיפים:

א פשוט בנ"מ מ"ק
י"ד ב טור
והנה"ל בס' ס"א
וה"פ ג שם במנהל
ד משנה שם י"ד וי"ד
וס' בנ"מ ה ה"פ
ורמב"ם ושל"ל כע"פ
הטור וה"פ ושל"ל

א (א) מצוה לגלח (ב) בעי"ט: ב (ג) * אין מגלחין (ה) במועד (ו) לאפילו אם גילח קודם מועד: ג (ה) לאפילו אם היה (ז) אנוס ומפני כך לא גילח בעי"ט אינו מגלח במועד (ו) וה"ה למי שהיה חולה ונתרפא במועד: ד * ואלו מגלחין במועד מי שיצא מבית השביה (ז) ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד (ח) ומי שיצא מבית האסורים ואפילו היה חבוש (ט) ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח וכן המנודה (י) שהתירו לו (ג) ברגל וכן מי שנדר שלא לגלח (יא) ונשאל

באר היטב

(ח) במועד. כדי שיגלח עי"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול: (צ) אנוס. דלא מוכחא מילתא כ"כ ואפילו לא היה להם אומן

ביאור הלכה

שפירש המזהר את המועדות קאי על חוה"מ וזוהי הוכחה הפוסקות בחגיגה דף י"ח הנ"ל דל"ל דאסור מן המורה מלכא חוה"מ וממילא מוכח דגם רש"י סובר דאסור מן המורה דגם הוא פירש כרש"ס במס' דף כ"ג¹ וסנהדרין דף ל"ט וכו' השביל סימן רכ"ג. ה"ל מדגריט שהר"ף והשאלות והאשכול והר"ן גילוח ורש"י והרשב"ם והר"ם בשם רמב"ם והש"ך כונה ס"ל דמלכא חוה"מ אסור מן המורה לנדר אומן שהתירו חז"ל לעשותם והרמב"ן הטיל פשרה שכל מלכא ששטו לנדרך המועד ואינו דבר האלף הוא מן המורה ושהיה לנדרך המועד הוא מותרת אף מלכא אומן ואפי"ג דאם היה טרמא ימירא וכן כל דבר אטרי אפי"ג ששטו לנדרך המועד מותרת ואפי"ג שהיה טרמא ימירא ותכמים מדגריט אסור קלמ מלכא ויעיקר חוה"מ ודאי דבר מורה הוא ולזה הפכים הרשב"א ספ"ק דע"ז והרשב"א נמלמין וכן הכריע הר"ם להלכה כשיטה זו והעמיקו המ"א וכן מדגריט הגר"א בבאורי משמע ג"כ שהוא מלכא מלכא לשיטה זו ובמס' הרשב"א שהיה נאורסות חיים הלכות פטילין כתב שכן הוא ג"כ דעת חכמי נרפס לאסור מלכא חוה"מ מן המורה והשאלות ארי' באנני מלכא מלכא מלכא ג"כ להלכה דאסור מן המורה וכן גבי נסמין זה. והנה לפי דעת כל הפוסקים האלו כשידמין איה ספק במלכא חוה"מ [לנדר מהדגריט שלדעת הרמב"ן והרשב"א הם דרבנן] לנדר להחמיר דהוא ספק בשל מורה ועיין לקמן נסמין חקל"ו צה"ל דיש חילוקים נענין זה ואף דמשו"ע לקמן נסמין חקל"ו נספוק דפסק כדכר אמי להקל נגד ר"ה וכן נסמין חקל"ס ס"א ונסימן חקל"ט ס"א משמע דלהלכה פסק כשיטה המקילין דעיקרו הוא דרבנן אפשר שלא ראה כל מי ראשונים שהנאמרי"ט כ"ס אין למהר להקל כ"ל לנדר גדול:

* אין מגלחין במועד. היינו אפילו ע"י עכו"ם וכל מה שכתוב לקמיה דמותר היינו אפילו ע"י ישראל [לחורונים]: *. ואלו מגלחין במועד וכו'. דע דאלו שהמירו לגלח אפילו מדרכו בלי שינוי דמשנה שנה לה שם גילוח ויטעם נחמד מחמת וי' היכי דנכנס שרין אפילו מדרכה

הוי פושע ואסור לגלח ברגל. ומ"מ המיקל יש לו על מי לסמוך

שער הציון

(א) פוסקים ואפשר דאם גילח בתוך ל' יום לא שייך זה דניול הוא יותר משלשים יום [פמ"ג] ולדידן במדינותינו שאין המנהג לגלח רק במספרים וא"כ אפילו אחר שסיפר עצמו נשאר עליו מעט שער וממילא אפילו אם ישאח אחר זה פחות משלשים יום יתרבה עליו השער יותר משלשים יום שלפנים שהיה אז אחר גילוחו (ב) עיין בפמ"ג שכתב דלכתחלה יגלח קודם חצות וצ"ע ע"ז מ"ש המ"א בסימן רנ"א בסק"ה בשם האר"י שכתב שם שלא לגלח אחר מנחה והיינו אחר שהגיע זמן מנחה ור"ל מנחה גדולה בע"ש וה"ה בעי"ט ולפי מה שכתבנו שם בשם האחרונים דנוכל לסמוך על דעת הפוסקים דמנחה היינו מנחה קטנה נראה דבעי"ט כשהזמן דחוק לו אפילו לכתחלה יוכל לסמוך עליהם וכ"ז לענין לכתחלה אבל לענין דיעבד הלא ידוע דעת הרמ"א שם בסוף הסימן דמסתפקין כל היום ואף הדגריט שם בספ"ק ע"ז לענין עו"ט כ"ז שראשיתו אנוס ומי שכתב מנוול אין להחמיר וכן המנהג: (ג) פשוט: (ד) ה"ה הרשב"א (ה) נראה דאסור ודגריט: (ו) (ז) העתקת עו"ט מלשון הרמב"א וימנע כשהוא מנוול אין להחמיר וכן המנהג: (ח) פשוט: ראב"ד אינו דבר מפורסם קשה טובא דמי שנדר שלא לגלח והתירו חכם הלא ג"כ אינו מפורסם בודאי לרבים שהיה חולה ואפי"ה אסור אלא העיקר נראה מומחה ג"כ אינו מפורסם ואפי"ה התירו וביותר בחולה שעמד מחלי במועד הלא הוא מפורסם בודאי לרבים שהיה חולה ואפי"ה אסור אלא העיקר נראה כמו שכתב הרשב"א דהני האנוס עצמו הוא דבר גלוי וברור שהלא היה באפשר לו משא"כ בשאר אונסין שאין האנוס גלוי ומחלט אסור דכל אחד יאמר שאנוס היה שלא היה לו פנאי וכיו"ב זה נכלל לדבריו בחיור הגמרא גבי מי שאבדה לו אבידה יאמר כל השריקין אסורין וסריקין ביהות מותרין. וגם מהרמב"ם משמע ג"כ דהעיקר הוא משום דהני בודאי אי אפשר להם ולא מפני הפרסום ולכן אחי שפיר נמי דין דחולה שאין זה אנוס מוחלט: (ח) ריטב"א: (ט) כן מתבאר ברש"י בסוגיין דלא היה לו פנאי היינו שיצא בתוך הרגל וה"ה בסמוך לחשיכה מעי"ט כדלקמיה וראיתי בח"א דמשמע מיהיה דאף כשיצא מעי"ט בזמן שהיה לו שהות לגלח ורק שלא היה לו פנאי לזה והדבר תימה דאי"כ למה ישתנה דינייהו לגלח במועד כיון שהיה זמן לזה מבעוד יום ואם משום דטריד הלא לא התירו משום טרדא בעלמא כיון שביט השביה בעצמה לא עכבתו מלגלח שיצא בעוד מועד לגלח ומרש"י מוכח להדיא כמו שכתבתי וכן מצאתי בנמוקי יוסף ח"ל שלא היה לו פנאי כלומר שבאו כ"כ סמוך לערב שלא היה להם פנאי לגלח נומה שרצה עוד לחלק בין בא ממדינת הים לשאר דברים ליתא דהבדילתא כללה כולם בחדא מחתא וכן מוכח ברבינו ירוחם ונקט שם לענין בא מן הים וה"ה באינן: (י) הוא דעת הרא"ש

איש מצליח

משלשים יום גם למסתפרים במספרים [ועיין בשו"ת תורה לשמה ס' שפח]. וכן המנהג פשוט שהמסתפר בער"ה, אינו חוזר ומסתפר בערב סוכות: 4. לא מצאנו לו בסימן רנ"א ש"כ שאיסור חספורת סמוך למנחה היינו מנחה קטנה. [ועיין שם בספ"ג, אולם אינו ענין לנ"ד. וע"ע שם בספ"ג. 1. מיהו בסימן רלב ס"ב בבב"ל (ד"ה ויש) כ' שאפשר לסמוך על הסוכרים ודוקא סמוך למנחה קטנה, אסור להסתפר קודם שהתפלל: 5. אולם לדידן דנקטין כמין שאסר שם סמוך למנחה גדולה, נראה שאין להקל. ומי"מ בזה"ל אפשר להקל גם לדידן כיון שיש לספר כמה מספרים, וכמ"ש שם המג"א (ספ"ג) והרב"כ (אות ד): 6. עיין מ"ש בהערה 3:

1. עיין בהערה בסוף הספר: 2. לפי מ"ש בכ"י (סימן חקל"ו) שאין הכרע בדעת הר"ף שסובר שמלכת חוה"מ מן התורה, ומה שהביא הפוסקים לאסמכתא בעלמא. ע"ש. אין ראייה גם מרוב הראשונים שהביא הכה"ל, ואפי"ה אם ידע מהם מרן לא היה חוזר בו. וכ"כ ביבי"א ח"ח (סימן מח): 3. נראה שמפרש מ"ש בשי"ע מצוה "לגלח" היינו בסכין, וכ"כ מדבריו במש"ב (סק"ג). ובמחכ"ת לשון גילוח שייך גם על חספורת במספרים, כדמוכח בגמ' (מכות כא). ת"ד ופאת זקנם לא יגלחו, יכול אפילו גלחו במספרים יהיה חייב? ת"ל לא תשחית וכו'. ומ"ש מרן מצוה לגלח, היינו בין בסכין בין במספרים, וכ"כ להלן ס"ה. ונזול הוא דוקא יותר

הערות והארות: 1) עיין שם ס"ה ה' לענין ע"י גוי אחר חצות:

טור <מכון שירת דבורה> - א (או"ח א - קכו) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס: 203 הודפס ע"י אוצר ה

נחלו של מועד דקאמר התם דכונא אדם תפילין נחלו של מועד אפילו לאחר כשצריך להם להניחם במועד אבל כשאין צורך להם במועד אלא לאחר המועד אז לעצמו כונא במועד כדי שיהיו מזומנים בידו להניחם אחר המועד מיד אבל לאחר לא יש שמעמפקים זו דוחים הראיות וקובעים דהני תנאי ואמוראי כמאן דאמר שנת יום טוב זמן תפילין הן אבל לדין דלאו זמן תפילין הן בכלל יום טוב היו נמי חולו של מועד דהא דתנא דתנא הפסח הוא דאסור באכילה חמץ ודסוכות דחייב בסוכות ולענין הלכה נהירא ונהירא ופסטיה אף במלכותי נוהגין להניחם ולצורך עליהן כמח"ס והרא"ש וזני ספרד נהגו שלא להניחם ועיין צ"י ושלחן ערוך ונהג"ה לשם:

סימן לב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

(א—ב) משפט כתיבת תפילין: (ה) צריך לכתוב בימיו ואם הוא אסור: (ו) אין צריך לשרטט: (ז—ח) צריך לכתוב בקלף לשמן ולצד הבשר: (ט) אם עברו גוי: (י) איזה עור כשר לכתוב עליו: (יא) אם ניקב תוך האות: אם ניקב רגל הה"א: (יב) אם נפסק אחר מהאותיות: (יג) נפלה טפת דיו על האות ונטלה או שלא היתה האות מוקפת גיל מתחלתה פסול: עשה ר"ש כמין דליית אינו יכול לגרור ולתקנו: (יד) מ"ם פתוחה שנדבק פתיחתה ונסחמה אין מועיל לגרור הדבק: דבק אות לאות מותר לגרור: (טו) מה צריך להוציא בפיו בהתחלת הכתיבה: צריך לכתוב כל האזכרות לשם קדושת השם: (טז) צריך לדקדק בחסרות ויתרות: צריך להיות מאד ירא שמים וחרד לדבר ה' המחמיק בתקון תפילין: (יז) כמה פעמים צריך לקרות כל פרשה קודם שיחנה בתוך ביתה: (יח) אם חיסר אות אחת אין לה תקנה: וחסרות ויתרות בסימן ל"ו: כתבן שלא כסדרן יגזו: (יט) אם צריך לכתוב מתוך הכתב: צריך לקרות כל תיבה קודם שיכתובה: (כ) כמה חלק צריך להניח למטה ולמעלה ובתחלה ובסוף: (כא) יעשה השורות שוות ולא יכתוב שלש אותיות חוץ לשטה: (כב) כל הפרשיות פתוחות חוץ מן האחרונה שהיא סתומה: (כג—כד) מאיזה עור יעשה הבתים ומאיזה צבע ואם צריך עיבוד לשמה ויהיו מרובעין ויבוע גמור ויהיה חריץ ניכר בין בית לבית: אופן עשיית הבתים: (כה) אם יש שיעור לאורך הבתים ורחבן: (כו—כז) צורת השינין שבבתים וצריך שיגיעו עד מקום התפר: (כח) עשיית היתורא והמעברא: אופן עשיית בית של תפילין של יד: יגול כל פרשה מסופה לתחלתה: מה צריך לכרוך על כל פרשה: (כט) יתן כל פרשה בבית שלה זקופה: וסדר הנחתן בבתים בסימן ל"ד: (ל) אם כתב כל פרשיות של ראש בקלף אחד או של יד בארבעה קלפים: (לא) ציפה הבתים בזזה או עשאם מעור בהמה טמאה: (לב) כמה יתפור הבתים: (לג) וכמה תפירות יעשה וכיצד יתפור ואם נפסקה התפירה. ועי' בס"י שאחר זה: (לד) עשיית קשר של ראש ושל יד:

לב א מצות תפילין וכו' עד
מועדה מימים ימימה. כן
נריך לומר:

א—ב מצות תפילין שיכתוב ארבע פרשיות שהן קדש לי כל בבור (שמות יג א—י) עד

במדרש הנעלם לשיר השירים (וזה חדש דפוס מונקאטש שה"ש פ.ה) על פסוק (שיר השירים א ג) לרית שמנך טובים זה לשון רב המנוגל סגא הכי אמר אלין אינון ימים דליקרון טובים ואינון תפילין דרישא דקדושא נריך הוא מנח להון ועל דא ליקרון טובים צנין דלינון נהרין גרישא דקדושא עילאה וכלל אחר ימים טובים אינון תפילין דרישא דקב"ה מנח להון חולו של מועד דלא ליקרי יום טוב אלא תפילין דדרועא דהא לית לה לסיחא מגרמא כלום אלא מנהירו דיום טוב תפילין דדרועא דליהו תפילין של יד לא נהירו אלא מגו נהירו דתפילין של ראש חפלה דרישא יום טוב חפלה דדרועא חולו של מועד ושפיר קאמר והכי איהו ועל דא חולו של מועד אינון לענין עבדתא צנונה דיום טוב ואינטריך חדוה צנונה דליה וצניי כן צאלין יומין דאינון תפילין דמארי עלמא אסור לאנחא שאר תפילין דהא אלין יומין דאינון תפילין עילאין שארן על רישיהון דישאל קדישין. רבי אלעזר שאיל לרבי שמעון אבוי פניה תפילין דרישא דשרין על רישיהון דישאל קדישין ביום טוב תפילין דדרועא דליהו חולו של מועד היך אן אחידן לה א"ל צנין דאן אחידן לה ואיהי יד כהה אסור למיעבד עבדתא כטורא דליה ואינטריך למעבד חדוה כטורא דתפילין דרישא ועמא קדישא אחידן תפילין ושריא עלייהו ביום טוב ובחולו של מועד ואסיר לאעבדא תפילין דמארי עלמא ולאנחא תפילין אחרנין דאינון דוגמא דיוקנא לתמא. למלכא דצני לנטרא לעבדיה א"ל עבד דיוקנא דחוממא דלי כל ימנא דההוא דיוקנא יתמו עין כולי עלמא יווען וידלטון מיך לבתר מגו רחמיו עילאה דקא רחיס ליה מלכא יתב צדיה חוממא דגושפנקא עילאה דליה כיון דאחיד חוממא עילאה דמלכא צדיה שציק מיניה ההוא דיוקנא דליהו עבד אי ההוא עבדא דמי חוממא עילאה דמלכא צנין ההוא חוממא דליהו עבד ודאי צר קטולא הוא ההוא עבדא צנין דליהו עבד קלנא חוממא דמלכא ולא חייס ליה וצניי כן אסיר לעמא קדישא לדחיה חוממא דמלכא עילאה דשרא עלן צנין דיוקנא דאן עבדין הא במועד ובחולו של מועד וכל שכן בשנת דכולא שרא עלן. ומאמר שבתלמודא דידן לא נמצא דין זה בפירוש מי יערב לנו לגשת לעצור בקום עשה על דברי רבי שמעון כן יומי המפליג כל כך באיסור הנחתן:

לעצור בקום עשה על דברי רבי שמעון כן יומי המפליג כל כך באיסור הנחתן:

ל פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

(ג) איזה דיו כשר לתפילין: אם כתב אות אחת בזהב או שורק עליה זהב: (ד) פירוש מה הוא קלף ומה הוא דוכסוסטוס: אם צריך לעבד בעפצים: (ה) אי סגי במחשבה שהוא מעבדו לשמה: עיברו לשם מוזהב או ספר תורה אם כשר לתפילין: (ו) מה סימן עושים בעורות כשמיניחם אוחם ביד גוי לעבד: (ז) עור שנעבד שלא לשמו אם יש לו תיקון: (ח—ט) בדבר הפשוט אפילו איקרי ליה ינוקא כהלכתו פסול: אותיות שרגליהם מגיעים לסוף הקלף בלי הקף גיל מתחלתם: (י) אימתי פוסל דבוק האות ואימתי אינו פסול: (יא) מ"ם פתוחה שנסתמה אם צריך לגרור כל האות: אותיות

דרכי משה

לא א (א) אב"ד בכל גלילותינו מניחין במועד ומברכין עליהן כדברי הרא"ש אלא שאין מברכין עליהן בקול רם בבית הכנסת כמו בשאר ימות החול:

הגהות והערות

לא א (א) עיין ט"ז סי' תרס"ח ס"ק א שכתב דלא מצינו בשום מקום דחול המועד איקרי יר"ט, ובשו"ע הרב סי' תס"ז סעיף סה כתב שחול המועד בכלל יר"ט לענין שמחה. ועיין שרי חמד מערכת חול המועד אות ו שהאריך בזה וכתב שהרשב"א (בתשובה ח"ה סי' רטו) והריטב"א (סוכה לח, א ד"ה הב"ע) והרדב"ז (חיד סי' קיא וח"ו סי' אלפיים רלא) כתבו דחז"ל איקרי יר"ט:

ב וחול המועד, יש אומרים שהם ג"כ [א] אות, שהרי בפסח אסור באכילת חמץ ובסוכות חייב לישב בסוכה, ובאלו הימים זה הוא האות שבינו יתברך ובינינו, ולפיכך הם סוברים שג"כ הם אסורין בהנחת תפילין. ויש אומרים שאין אות אלא איסור עשיית מלאכה, והואיל וחול המועד מותר בעשיית מלאכה, אינם נקראים אות וחייבים בהנחת תפילין ולכרך עליהן. ² וכן אנו נוהגין באלו הארצות, מ"מ עושין קצת שינוי בבית הכנסת שאין מברכין עליהם ³ בקול רם כמו בשאר ימות השנה, להורות שיש בהם קצת קדושת האות. [א] (א): * הג"ה עיין לעיל סימן ש"ח סעיף ד' ונסימן של"ד סעיף ט"ו ונסימן פקל"ז סעיף א' ונסימן מ"ט סעיף ב':

שובתין לכבודו יתברך להיותם לנו לאות, ועל זה בשבת [שמות לא, יז] ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם וגו', והוא הדין יום טוב. לפיכך אסור להניח תפילין בהם, וכל המניח תפילין בהם לשם מצות אות, הוא * מולל באות שלהם, ועבירה גדולה היא בידו שאינו רוצה לקבל האות שנתן לו השם יתברך ביום הזה ובותר לו אות אחר והרי מורד בשם יתברך. אע"פ שמשמעות דהווי לאות, אינו משמע שיש בו שום איסור אלא שאינו צריך כמו שכתבנו לעיל, מ"מ הוא מן המושכלות שהשכל נותן, שאם יניחם היו כמבזה אות של שבת והוא כמורד באדונו יתברך שאינו רוצה האות שנתן לו היום, ואין לך מרידה גדולה מזו וראוי לעונש: * הג"ה ועיין לעיל סימן כ"ט:

לב סדר כתיבת התפילין, ובו ג"כ סעיפים.

א הוציאנו ה' ממצרים [שם יא, יז], ואח"כ פרשת שמע עד ובשעריך [דברים י, יז], ואח"כ פרשת והיה אם שמע עד על הארץ [שם יא, יז], [א] * ואם שינה סדרן פסולין [א]:

א מצות תפילין היא שיכתוב הארבע פרשיות כמו שהם מסודרות בתורה. בתחלה קדש לי כל בכור עד למועדה וגו' [שמות יג, א], ואח"כ והיה כי יביאך עד כי בחזק יד

הגהות מוהר"א אזולאי

א [א] וכן האות הוקף בסוגריים. וג"כ תעשו כל בני ספרד נהגו שלא להניחם בחול המועד כדברי התוספות והראב"ד והרשב"א, גם סמכו על מאמר הרשב"י במדרש הנעלם לשיד השירים, ומאחר דבתלמודא רידן לא נחבאר דין זה בפירוש, מי יערב לנו לגשת לעבוד בקום ועשה על דברי הרשב"י ע"ה, ועיין סימן תכ"ג ד'.
ב [א] ואפילו לדעת ר"ת ובשל יד שהם בקלף אחר מניח חלק כדי פרשת והיה אם שמע, וכתוב פרשת שמע ואח"כ יכתוב והיה אם שמע ועם זה יהיו כסדר הנחתן לדעתו ו"ל, ואם שינה יגנו.

א"י זוטא

א [א] כתב ט"ו תמוה דכלפי שימא מי מחלקין בין סתר לגלוי עד כאן. וראיתי בלחם חמדות דף צ"ו הטעם שהרבה חולקין שלא לברך בחול המועד, ואותן שראו להעמיד על הדין ולברך הנהיגו לברך בחשאי כדי שלא יבא לידי מחלוקת, וזכר לדבר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שנוהגים לומר בחשאי:

ב [א] אות שהרי בפסח וכו'. לא מן השם הוא זה אלא מדאיתא מוהר דאיתא מרי דכן שמעתי, והיה טעמא משום דאסור במלאכה כיו"ט, ומעשה זכית לדין דנאסור מלאכה בחול המועד פליגי הפוסקים, והרא"ש [ה' פסילין סי' טז] מהאומרים שאין איסור במלאכה מדאורייתא בחול המועד כלל, ואיתא ניהו מהאומרים דמניחין ומברכין, ולדידיה היה כמפורש בתלמוד שלנו דאין מניחין אותן בחול המועד, והלכך אין משניחין מוהר, וזי הא דכתב כ"י סימן כ"ה לענין ב' צרכים, וכאן שכתב שלא לעשות דלא כהוהר כיון שאין מפורש בתלמוד דנראה לי שהוא מפורש כדפרישית, דוק ומשכח שכדרי כן הוא:
ב [א] ואם שינה וכו'. ולכן אם נמצא פסול צרכים רביעית יכול לכתוב אחרת, ולא כן באחרים אלא יכתוב אותה שאחריה ג"כ, כן כתב מהר"ש בדרשותיו סימן ק"א, ועיין ריש סימן ל"ד ושם בגיליון סעיף ב':

א"י רבא

א [א] וזו"ל וכו'. ועיין ביו"ד סוף סימן רס"ה [ש"ך ס"ק ד] שלא לתקן תפילין קודם המילה שהמילה אומ, ויש ליישב א, ועיין סימן כ"ט [א"ר סק"א]:
ב [א] וכן נוהגין וכו'. כתב הט"ו [סק"מ נראה לי דמכל מקום מי שניחן בלא צרכה בחול המועד שפיר דמי כיון דצרכות אינן מעכבות, והוהר [המש' שיר השירים א, ט] מפליג מאוד בעונש הנחתן ע"כ. מיהו בלחם חמדות [אות עד מלטי' י"ט סק"א] כתב דטעמא מפורש מוהר דס"ל דחול המועד אסור במלאכה מן התורה, ואין לא קי"ל הכי, כדלקמן ריש הלכות חול המועד [סימן תקל סעיף א] ע"ש.
ורש"ל [מש' של שלמה] פ"ק דיו"ט סימן כ' מלא סמך כי שם ה' אקרא [דברים כה, יז] רמז לשי"ן של תפילין, כי שי"ן סכום של ימות השנה

שמניחין תפילין, שהרי כשחסי' ג"כ שצמות ו"ג ימים טובים מן שס"ה נשארו שי"ן ימים:
ג בקול רם. וכתב ט"ו [סק"מ] תמוה דכלפי שימא מי מחלקין בין סתר לגלוי ע"כ. אבל באליה זוטא [סק"א] כתבתי דלא קשה מידי, שהרבה חולקין שלא לברך בחול המועד. ואותן שראו להעמיד על הדין ולברך הנהיגו לברך בחשאי כדי שלא יבא לידי מחלוקת, וזכר לדבר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שנוהגין לומר בחשאי. כתב מג"א [סק"ד] ג"ל שלא לילך צרכים רבים רק יניחם צדית הכנסת ע"כ. ולא מסתבר, דכיון שמניחין צרכים צדית הכנסת, מה לי צדית צרכים הרבים [ב]:
ב [א] וזו"ל וכו'. דלמדי וכו' והווי' וכו'. וכתב

הגהות והערות

א [א] ע"י בפרי מגדים משכ"ז סק"א דהכוונה ליישב הוא שגם בחול אנו מניחין תפילין אע"ג דיש לנו אות מילה עלינו דשני עדים בעינן, ובשבת יש לנו אות מילה ושבת. [ב] עיין מה שמיישב במאמר מרדכי.

הלכות תפילין סימן לא לב

לא דין תפילין בשבת ויו"ט. ובו ב' סעיפים:

א *בשבת (א) ויו"ט (ה) [א] (ב) * אסור להניח תפילין מפני (ג) שהם עצמם אות ואם מניחים בהם (ד) אות אחר (ה) * היה זלזול לאות שלהם: **ב** *בחוה"מ גם כן (ז) אסור להניח תפילין מהטעם הזה בעצמו שימי חול המועד (ו) גם הם אות: הגה ו"א שח"ה" סיני בתפילין (ז"י) נשם הרא"ש) וכן נוהגין בכל גלילות אלו (ז) להניחם במועד ולנצח עליהם אלא (ח) שאין מצרים עליהם (ג) נקול רס צנהכנ"ס כמו שאר ימות השנה:

א מנחות - ל"ו
ועירובין - ל"ו
ב משנה הרש"א
בשם המוספות
והראב"ד וחסידות
מהר"ק ורשב"י
מדרש הנעלם בעיר
השירים
העפ"ס בשם גאון

לב סדר כתיבת תפילין. ובו נ"ב סעיפים:

א *מצות תפילין שיכתוב ארבע פרשיות שהן קדש לי כל בכור * עד למועדה והיה כי יביאך עד * עד למועדה מימים ימימה כל"ל.

אגודת התורה

א מנחות - ל"ד

שערי תשובה

(א) אסור. עשה"ט ועין סימן ש"ח ע"ז שם וצנ"י כאן כתב דהכי נקטינן שלא לטעול תפילין בשבת ועין צנ"ח סימן תל"ו שכתב א"י הלכתי למצרים ודעתי היה לחזור לא"י תוכ"ב וצו"ט שני צוקר צדדי צנעא הנחתי תפילין וקראתי ק"ש כ"י ואס"כ הלכתי לנהכנ"ס כ"י ע"ש ושם יטאר א"י:

י"ט כותב אדם תפילין לעצמו וכו' ע"ש. וצ"ע שהוא ז"ל כתב להיפך שם צנ"י משניות י"ט וז"ל אין לו מה יאכל נראה שטעמו מפני שהוא סובר שאין מניחין תפילין צנ"ה דככלל יו"ט הוא עכ"ל הרי שכתב דעת הרמב"ם שאין מניחין תפילין צנ"ה"מ הפך מ"ש כאן בהלכות תפילין וצ"ע יד אהרן. ועין ע"מ: (ג) נקול רס. וכתב ט"ז תמוה הוא כלפי שמיא מי מחלקין בין סתם לנצח ע"כ שפיר להניחם בלא צרכה. וכ"פ בס' תמים דעים סי' מ' שלא יצרך עליהם. וצ"ל כתב הטעם שצריכים חולקים שלא לצרך צנ"ה"מ ואופן שראו להעמיד על הדין ולצרך הנהיגו לצרך צנ"ה"מ כדי שלא יצאו ליד מחלוקת וכו' לדבר צנ"ח"ל. וכתב המ"א שלא ילך צנ"ה צרשות הרבים רק יניחם צנ"ח"ג [וצנ"ח"ג אלהיו רצה חולק עליו דכיון דמניחין צנ"ה צריכים מה לי בהליכתן צנ"ח"ג]. כתב צנ"ח"ג מהר"א סי' ק"ג וצ"י הביאו סימן כ"ה דאיתו המניח תפילין צנ"ה בלא צרכה אפ"ה אסור לדבר ולהשיח בין תפילין לתפילין ע"ש. והיינו שיחת חולין אצל קדיש או קדושה מותר לאותו המניחין צנ"ה"מ בלא צרכה. עין מ"א צנ"ח"ג כ"ה ס"ק ט"ו וצ"י וצ"י וצ"י. והמחבר יד אהרן כתב דאשכחתי להרב מ"א דברי מהר"א אלו הואיל וכתב דהמניח בחול המועד בלא צרכה רשאי לענות ע"ש ולא דק דחילוק יש בין להשיח שיחת חולין או לענות קדיש וקדושה. ותמיה בעיני האין עלה על דעתו שאשכחתי מהמחבר מ"א דברי מהר"א הא המ"א הביאו צנ"ק ט"ו ע"ש ואדרבה ממנו אישכחתי מ"ש מ"א צנ"ק ט"ו וק"ל. וע"ל סימן כ"ה ס"ק י"א:

(א) אסור. היינו אם מניחן לשם מצוה ואז עובר משום כל תוסף מ"א ועין ע"מ: (ב) אסור. עין צנ"ח"ג שכתב ונחלקו המפרשים צנ"ה"מ יש מהם אומרים דככלל יו"ט הם ואין מניחין צנ"ה תפילין וצ"י שם מניחין וכן נראה מדברי רבינו שכתב צנ"י משניות י"ט כותב אדם תפילין לעצמו וכו' ע"ש. וצ"ע שהוא ז"ל כתב להיפך שם צנ"י משניות י"ט וז"ל אין לו מה יאכל נראה שטעמו מפני שהוא סובר שאין מניחין תפילין צנ"ה דככלל יו"ט הוא עכ"ל הרי שכתב דעת הרמב"ם שאין מניחין תפילין צנ"ה"מ הפך מ"ש כאן בהלכות תפילין וצ"ע יד אהרן. ועין ע"מ: (ג) נקול רס. וכתב ט"ז תמוה הוא כלפי שמיא מי מחלקין בין סתם לנצח ע"כ שפיר להניחם בלא צרכה. וכ"פ בס' תמים דעים סי' מ' שלא יצרך עליהם. וצ"ל כתב הטעם שצריכים חולקים שלא לצרך צנ"ה"מ ואופן שראו להעמיד על הדין ולצרך הנהיגו לצרך צנ"ה"מ כדי שלא יצאו ליד מחלוקת וכו' לדבר צנ"ח"ל. וכתב המ"א שלא ילך צנ"ה צרשות הרבים רק יניחם צנ"ח"ג [וצנ"ח"ג אלהיו רצה חולק עליו דכיון דמניחין צנ"ה צריכים מה לי בהליכתן צנ"ח"ג]. כתב צנ"ח"ג מהר"א סי' ק"ג וצ"י הביאו סימן כ"ה דאיתו המניח תפילין צנ"ה בלא צרכה אפ"ה אסור לדבר ולהשיח בין תפילין לתפילין ע"ש. והיינו שיחת חולין אצל קדיש או קדושה מותר לאותו המניחין צנ"ה"מ בלא צרכה. עין מ"א צנ"ח"ג כ"ה ס"ק ט"ו וצ"י וצ"י וצ"י. והמחבר יד אהרן כתב דאשכחתי להרב מ"א דברי מהר"א אלו הואיל וכתב דהמניח בחול המועד בלא צרכה רשאי לענות ע"ש ולא דק דחילוק יש בין להשיח שיחת חולין או לענות קדיש וקדושה. ותמיה בעיני האין עלה על דעתו שאשכחתי מהמחבר מ"א דברי מהר"א הא המ"א הביאו צנ"ק ט"ו ע"ש ואדרבה ממנו אישכחתי מ"ש מ"א צנ"ק ט"ו וק"ל. וע"ל סימן כ"ה ס"ק י"א:

משנה ברורה

א (א) ויו"ט. (ב) ויו"ט שני נמי בכלל לדין בני חול: (ב) אסור להניח. ואפילו בטלטול (ג) י"א ג"כ דאסור אם לא לצורך גופם או מקומם כשאר כלי שמלאכתו לאיסור וצ"י דברי שלא יפלו או שלא יגנבם נמי מותר לטלטלם ממקום למקום ובמקום הדחק יש להקל ועין בבה"ל: (ג) שהן עצמם אות. בין הקב"ה ובין ישראל שנאמר כי אות היא ביני וגו' ויו"ט (ג) ג"כ מיקרי אות דבפסח מצרים כתיב אות והוקשו כל מועדי ה' בפי' אמור: (ד) אות אחר. דהיינו תפילין דכתיב בהו והיה לך לאות על ירך: (ה) היה זלזול. וגם עובר משום לאו דבל תוסיף והוא שהניחן לשם מצוה (ד) אבל במניחן שלא לשם מצוה אין בו משום בל תוסיף וגם משום זלזול (ה) אין בו אם לא (ו) שמניחן בפרהסיא דאז אסור מדרבנן (ו) ויש מחמירין בכל גווני אם לא שמונחים בבדיון כגון המוצא תפילין בשבת בשדה מותר ללובשם ולהכניסם לעיר דרך מלבוש כמו שיתבאר לקמן בסימן ש"א: **ב** (ו) גם הם אות. בפסח דהיינו תפילין מלאכה מן התורה ליכא אות: (ז) להניחין. במועד. וחליצת התפילין צ"ל בחוה"מ (ח) קודם הלל. ועכשיו נהגו איזה אנשים לסלקן אחר קדושה של תפילת י"ח (ט) ומ"מ צריכין ליהדר לכיון לשמוע חזרת ה' (ח) שאין וכו'. פי' (י) משום דיש מניחים ויש שאינם מניחים או אין מברכים יש לברך בחשאי כדי שלא לבוא לידי מחלוקת וכן (יא) לא ילך בהם ברה"ב (יב) והאחרונים הסכימו לדעת הט"ז דיותר טוב להניחן בלי ברכה' כי הברכות אינן מעכבות וספק ברכות להקל ובפרט שהגרא ז"ל כתב שאין לדעת הי"א עיקר בש"ס ועכ"פ לענין ברכה בודאי יש להחמיר. גם קודם ההנחה יחשוב בדעתו אם אני מחייב אני מניחן לשם מצוה ואם לאו אין אני מניחן לשם מצוה וכו' יצא ידי כו"ע דאף להטובים דחוה"מ אינו זמן תפילין אינו עובר על בל תוסיף כיון שאינו מכין בהנחתם לשם מצוה ודאי וכ"ש שאין לחוש בזה לאיסור זלזול של אות חוה"מ דזה ג"כ אינו אלא במתכוין לשם מצוה כנ"ל. ותפילין דרית אין להניחם בחוה"מ [פמ"ג] עוד כתבו האחרונים [והובאו באר"ח ע"ש] דאין נכון שבהכ"ז אחת קצתם יניחו תפילין וקצתם לא יניחו משום לא תתגודדו? ומי שאין מניח תפילין בחוה"מ שמתפלל בבה"מ שמניחין תפילין יש לו ג"כ להניחן וכלי ברכה וצבור שנהגו להניח תפילין אין להם לשנות מנהגם:

א אסור להניח. עין צנ"ח"ג והנה מקור הדין עין לקמן בסימן ש"ח ס"ד צנ"י ומ"א שם. והנה צנ"ח"ג נהלכות מוקצה סתם להחמיר דאין לטעולם כ"א לצורך גופם או מקומם וכן משמע צנ"ח"ג יוסף בסימן זה אמנם צנ"ח"ג משמע דכדי שלא יפלו וה"ה לכדי שלא יגנבו נמי מותר לטעולם וכן משמע צנ"ח"ג בסימן ש"ח צנ"ח"ג צנ"י ע"ש וכל ע"כ הדין הוא מותר צנ"י ש"ס דמלי אס אסור הנחת תפילין צנ"ה ויו"ט שלא לשם מצוה וא"כ לפי מה שביא צנ"ח"ג דהגרא הוא ג"כ מהמקילין מה א"כ ממילא הוא ג"כ מהמקילין לענין טלטול וע"כ צדדי יש להקל בשעת הדחק וכמו שכתבתי צנ"ח"ג: **א** היה זלזול. עין מה שכתבתי צנ"ח"ג והוא שהניחן וכו' הוא ממ"א לעיל צנ"ח"ג כ"ט אף לא נחבאר דבריו אם יש צ"ע אסור מדרבנן ועין צנ"ח"ג שמשמע מדרבנן דאין אסור בהנחתן אפילו מדרבנן וכוונתו במניחן שלא לשם מצוה דא"כ בלא"ה איכא כל חוסף ומהגרא צנ"ח"ג צנ"ח"ג צנ"ח"ג סוף פק"ז שמשמע ג"כ דצדדי מכין בהנחתם בשבת ויו"ט לשם מצוה אפילו מדרבנן אינו אסור להניחם:

אגודת התורה

אכילת מצה ובסוכה ישיבת הסוכה והי"א ס"ל כיון שמוותרין בעשיית מלאכה מן התורה ליכא אות: (ז) להניחין. במועד. וחליצת התפילין צ"ל בחוה"מ (ח) קודם הלל. ועכשיו נהגו איזה אנשים לסלקן אחר קדושה של תפילת י"ח (ט) ומ"מ צריכין ליהדר לכיון לשמוע חזרת ה' (ח) שאין וכו'. פי' (י) משום דיש מניחים ויש שאינם מניחים או אין מברכים יש לברך בחשאי כדי שלא לבוא לידי מחלוקת וכן (יא) לא ילך בהם ברה"ב (יב) והאחרונים הסכימו לדעת הט"ז דיותר טוב להניחן בלי ברכה' כי הברכות אינן מעכבות וספק ברכות להקל ובפרט שהגרא ז"ל כתב שאין לדעת הי"א עיקר בש"ס ועכ"פ לענין ברכה בודאי יש להחמיר. גם קודם ההנחה יחשוב בדעתו אם אני מחייב אני מניחן לשם מצוה ואם לאו אין אני מניחן לשם מצוה וכו' יצא ידי כו"ע דאף להטובים דחוה"מ אינו זמן תפילין אינו עובר על בל תוסיף כיון שאינו מכין בהנחתם לשם מצוה ודאי וכ"ש שאין לחוש בזה לאיסור זלזול של אות חוה"מ דזה ג"כ אינו אלא במתכוין לשם מצוה כנ"ל. ותפילין דרית אין להניחם בחוה"מ [פמ"ג] עוד כתבו האחרונים [והובאו באר"ח ע"ש] דאין נכון שבהכ"ז אחת קצתם יניחו תפילין וקצתם לא יניחו משום לא תתגודדו? ומי שאין מניח תפילין בחוה"מ שמתפלל בבה"מ שמניחין תפילין יש לו ג"כ להניחן וכלי ברכה וצבור שנהגו להניח תפילין אין להם לשנות מנהגם:

שער הציון

(א) אר"ח בשם רשב"א: (ב) עין בבה"ל: (ג) אחרונים: (ד) מ"א: (ה) מ"א בסימן כ"ט: (ו) ב"ח בסימן זה ופמ"ג בסימן ש"ח ב"מ"ז סק"ג: (ז) ט"ז בסימן ש"ח סק"ג ע"ש: (ח) ט"ז: (ט) פמ"ג: (י) א"ז ומיישב בזה קרשית הט"ז: (יא) מ"א: (יב) פמ"ג ומח"ש ודה"ח וצ"א:

איש מצליח

1. מיהו לדידן אין לוח מדברי מרן שאין להניחן בחוה"מ, וכ"כ האר"ח (בה"ח) אות ו, וכן נוהגין קהלות אשכנז בא"י: 2. ע' בהערה בסוף הספר לענין הנחת הגהות ותיקונים: (א) שחוה"מ: (ב) י"ד: (ג) י"ז: (ד) צ"ל סוף סעיף ד: (ה) להניחם: